

La Carta de poblament de la Poble de Massaluca, any 1294

Anton Monner

La Carta de Poblament atorgada per Berenguer de Cardona, Mestre del Temple d'Aragó i Catalunya a tres pobladors als quals se'ls encomanà el repoblament de l'indret amb vint nous pobladors més. Se'ls fixa el cens que han de pagar al Temple, els costums són els de Batea, es retenen

algunes propietats i establiments mercantils i obliguen els repobladors a prestar exèrcit a canvi de la protecció dels frares de l'orde del Temple. Hi intervenen, a més del Mestre del Temple, els comanadors de Miravet i Ascó, i el rector de Gandesa. També es delimita el terme però de forma imperfecta. Aquesta és la darrera carta que hom coneix de la Terra Alta. És ben diferent a les primeres per la seva extensió i incidències. La forma, però, és la mateixa.

El document original va perdre's, com també la còpia reproduïda per Pere Pellissa, notari de Ginestar l'any 1.536, i només n'existeix una nova còpia, d'aquesta segona, a l'Arxiu d'Història Nacional (*Ordres Militars. Sant Joan de Jerusalem. Batllia de Miravet, llibre 160*) i *Carta de Població de la Poble de Massaluca*, de Pasqual Ortega, publicat per l'Institut d'Història de la Cultura Medieval de la Universitat de Barcelona, pàgs. 194-204.

Els límits no massa definits, com hem dit abans, són els següents: parteix a sol sortint amb el terme de Vilalba, a sol ponent amb el de Nonasp, com segons sembla també pel nord, (actualment arriba al riu Matarranya),... *et alia parte cum termino de Nonasp, in loco que dicitur Vall de Molins et alia parte in termino eiusdem loco de Nonasp...* Sembla que la vall de Molins no pot coincidir amb el Matarranya perquè aquest

riu sempre ha portat aigües i, conseqüentment, no se'l qualificaria com a vall. Penso que pot tractar-se d'un error o que la darrera serra de la Poble fins al riu, com era totalment un gran bosc sense conreus agrícoles, fos una devesa per aprofitaments ramaders i de propietat comunal, o sigui un empriu. Sembla molt difícil que el terme de Nonasp envoltés el de la Poble pel nord i arribés a tocar el riu Ebre. I pel sud amb,... *ex alia in termino in terra, videlicet quan homines de Batea tenent ad censum pro templo in villa que dicitur de Batea...* Aquest terme no és altre que l'actual partida coneguda pel Massalucà, propietat de la Poble, però incorporada al terme de Batea, i per aquest fet el terme d'aquesta població arriba a les portes del municipi de la Poble. Al nostre llibre de *Toponímia de Vilalba* i també al *d'Història de Vilalba* havíem dedicat una atenció especial al topònim Massalucà. Al primer afirmaven que l'accent requeia sobre l'última a fet que fou corroborat, després d'intercanviar-nos diferents cartes pel filòleg, Dr. Joan Coromines, qui en el seu llibre *Entre dos llenguatges*, volum III, pàg. 229, explica, confirmant la meua tesi, que el topònim és una combinació aràbiga de "manzal al-qa'a" que significa l'hostal del castell.

Sobre el topònim Boo o Boot que apareix a les cartes de Batea i Vilalba, estem convençuts que es tracta del poblat del Massalucà perquè ambdues cartes el situen al nord dels seus respectius termes municipals, aclarit principalment pel text de Batea del 1.205.

El Massalucà, doncs, era i ha estat un territori dels homes de la Poble però administrat per Batea com a dret d'empriu:... *tenent ad censum pro templo in villa que dicitur de Batea...* posteriorment el Massalucà se'l repartiren els municipis de Vilalba i Batea perquè les aigües que vessen vers Vora Vall o la Vall del Xitco respectivament pertanyen a un i altre poble.

Aquest article és part del treball «Les cartes de poblament de la Terra Alta», aparegut a les *Actes de les Primeres Jornades d'Estudi sobre la Terra Alta*, p. 367-405.